

SYNVÄRLDEN

Nr 1 2021

Tidskrift för fakta, debatt och utveckling kring synskaderehabilitering

VägVisaren i skarpt läge, sid 12

Resurspersonen i fokus, sid 15

10 år med Nysam, sid 4

Ges ut i samarbete mellan Synskadades Riksförbund - SRF, Föreningen För Synrehabilitering - FFS och Specialpedagogiska Skolmyndigheten, Resurscenter syn i Stockholm och Örebro.

Redaktion:

Jan Wiklund, tel 0734-201 603
Cecilia Ekstrand (ansv.utg)
tel 08-39 91 19

Postadress:

Nya Synvärlden
SRF, 122 88 Enskede

e-post:

nyasyn@srf.nu

2021 kommer Nya Synvärlden ut med fyra nummer

Manusstopp 2020 (prel):

1/2021: 1 mars

2/2021: 15 maj

3/2021: 15 september

4/2021: 1 december

Tidningen kommer ut på svartskrift och läsbar pdf.

Adressändringar och nya prenumerationer anmäls till kansli@ffss.se.

Skicka gärna ditt bidrag - artikel eller annons - till tidningen på epost. Redaktionen förbehåller sig rätten att korta ner och redigera insänt material. Annonser går givetvis in obeskurna.

Artiklarna läggs dock oftast in oredigerat och författaren ansvarar själv för innehållet.

OBS att digitalbilder kräver hög upplösning. Ställ in högupplöst läge på mobilen! Och skicka bilder separat, alltså inte inkopierade i ett worddokument.

Redaktionen skickar ett varmt tack till alla som medverkat med material i detta nummer!
ISSN 1401-4742

Innehåll

Inledare	3
Landet runt	
Nysam: Över 10 år med erfarenhetsutbyte	4
Nytt material om synbedömning av barn med nedsatt hörsel	6
Projekt Skola till Arbete	8
Jerusalema challenge	9
Ögonvårdspris till aniridi och livsvärldar	10
Skarpt läge för Vägvisaren	12
Nya resursgrupper på Nkcdb	13
Uppsatser	
Hur kan det visuella bli taktilt?	14
Resurspersonen i fokus	15
FFS / Konferenser	
FFS årsmöte m.m.	18
IMC17	18
Veteraner	
Till minne av Ulla Nilsson	19

FFS — Föreningen För Synrehabilitering

Ordförande:

Cecilia Ekstrand, tel 08-39 91 19

E-post: kansli@ffss.se

Webbsida: www.ffss.se

Kom ihåg att betala in medlemsavgiften!

För att bli medlem gå in på www.ffss.se och länken "bli medlem!". Fyll i formuläret så kommer en faktura på medlemsavgiften 250:-
Organisationsnummer 85 72 05 - 8199

FFS har anpassat sig till covid-19

FFS har ställt om under 2020 på grund av den rådande pandemin. Den planerade fysiska konferensen under hösten ställdes in.

Vi genomförde i stället tre digitala workshops tillsammans med Forum Vision. Två workshops innehöll tre föreläsningar kring olika teman varav våra sponsorer bidrog med en av föreläsningarna. Den tredje workshopen hade tema covid-19. Syncentral, SPSM och SRF informerade om hur respektive aktör hade ställt om under 2020. Vidare samtalade representanterna kring vilka positiva erfarenheter som går att använda även efter pandemin. En av sponsorererna deltog med en presentation även under denna workshop.

Intresset för workshopparna var stort. Eftersom vi filmade föreläsningarna kunde medlemmar som inte hade möjlighet att delta ta del av dessa i efterhand. Forum Vision och FFS konstaterade att det var värdefullt att erbjuda våra medlemmar dessa aktiviteter. Det bidrog även till nya medlemmar för våra föreningar.

Vi kommer att fortsätta med digitala workshops under våren. Styrelsen har diskuterat medlemsnyttan och vad vi kan erbjuda våra medlemmar för att vara en attraktiv förening för

professionella som arbetar inom synområdet. Vi tittar även över våra administrativa rutiner för att underlätta kontakten med styrelsen. Vi vill nå ut till nyanställda personer, vilket har varit svårt då det inte funnits några fysiska mötesplatser. Vi har dock informerat syncentralcheferna om FFS.

Medlemmar i FFS har möjlighet att söka bidrag till bland annat konferenser, men under 2020 fanns det ingen möjlighet att delta i några sådana. Vi uppmanar våra medlemmar att söka bidrag till de digitala konferenser som kommer att anordnas under året. Har ni tips och idéer på vad FFS ska göra så hör av er till kansli@ffss.se.

Vi arbetar vidare med frågan om en permanent grundläggande synutbildning på akademisk nivå. Tillsammans med SRF har skrivit till tre lärosäten för att undersöka intresset för att ansvara för synutbildning. De olika utbildningsinsatser som pågår är viktiga och uppskattade, men vi ser ett behov av en permanent utbildning. Vi sprider information om alla utbildningar på föreningens hemsida.

FFS ingår i en planeringsgrupp inför den Nordiska Kongressen i Synpedagogik som äger rum 2022 i Danmark.

Slutligen vill vi slå ett slag för

årsmötet som äger rum digitalt den 20 april.

Cecilia Ekstrand,
ordförande
Styrelsen FFS

Redaktion

Catharina Henriksson, FFS
Annika Södergren, SPSM
Henrik Götesson, SRF
Ewa Nielsen, syncentralerna
Jan Wiklund, redaktör

Över 10 år med verksamhetsstatistik och erfarenhetsutbyte för Syncentraler i Nysam

Verksamhetsområdet syncentraler etablerades i Nysam våren 2007 på initiativ av de 7 regionerna i Uppsala-Örebroregionen.

Nysam är ett av Nordens främsta nätverk för benchmarking av verksamhetsdata där regioner samarbetar med att ta fram statistik och nyckeltal för beskrivning och uppföljning av hälso- och sjukvården.

I Nysam samlas data in direkt från verksamheten baserat på gemensamt framtagna definitioner. Nysam har tagit fram en applikation som möjliggör

automatiserat datauttag som förenklar insamlingen av data till Nysam.

Nyckeltal används som ett hjälpmedel i styr- och ledningsprocessen och som underlag för produktionsplanering samt för prioritering av aktiviteter och resurser. Ansvariga på olika nivåer kan genom nyckeltal få signaler om utvecklingen i verksamheten för att kunna göra nödvändiga förändringar. Varje region kan också jämföra sin hälso- och sjukvård med verksamheter i andra regioner.

Från och med i år presenteras

nyckeltalen i ett digitalt visualiseringsverktyg som ger deltagarna möjlighet att själva göra urval och filtreringar för att skraddarsy verksamhetsrapporten utifrån aktuell frågeställning.

Inom varje verksamhetsområde i Nysam finns en utvecklingsgrupp med representanter för deltagande verksamheter. Utvecklingsgruppen beslutar vilka data som ska samlas in, vilka nyckeltal som ska tas fram och hur data ska presenteras.

Vid syncentralgruppens möten bedrivs erfarenhetsutbyte, diskussion och analys med utgångspunkt från framtagen verk-

samhetsstatistik. Under årens lopp har verksamhetsstatistiken använts som beslutsunderlag och goda exempel har spridits mellan deltagande verksamheter som bidragit till syncentralernas utveckling.

Trender för syncentralerna utifrån Nysamdata 2012-2019 (Se bild)

Befolkningen i regionerna ökar kontinuerligt. För 80 år och äldre ses en allt brantare ökning de senaste 5 åren.

Antal individer som fått insatser hos syncentralen har legat relativt konstant över åren med undantag för några toppar. En viss ökning kan skönjas de senaste åren och framför allt mellan 2018 och 2019. När det gäller individer 80 år och äldre så sjönk antalet som fått insatser hos syncentralen kontinuerligt under perioden 2012-2017 men har därefter ökat igen. En orsak till minskningen fram till 2017 kan bero på nya behandlingsmetoder inom Ögonsjukvården.

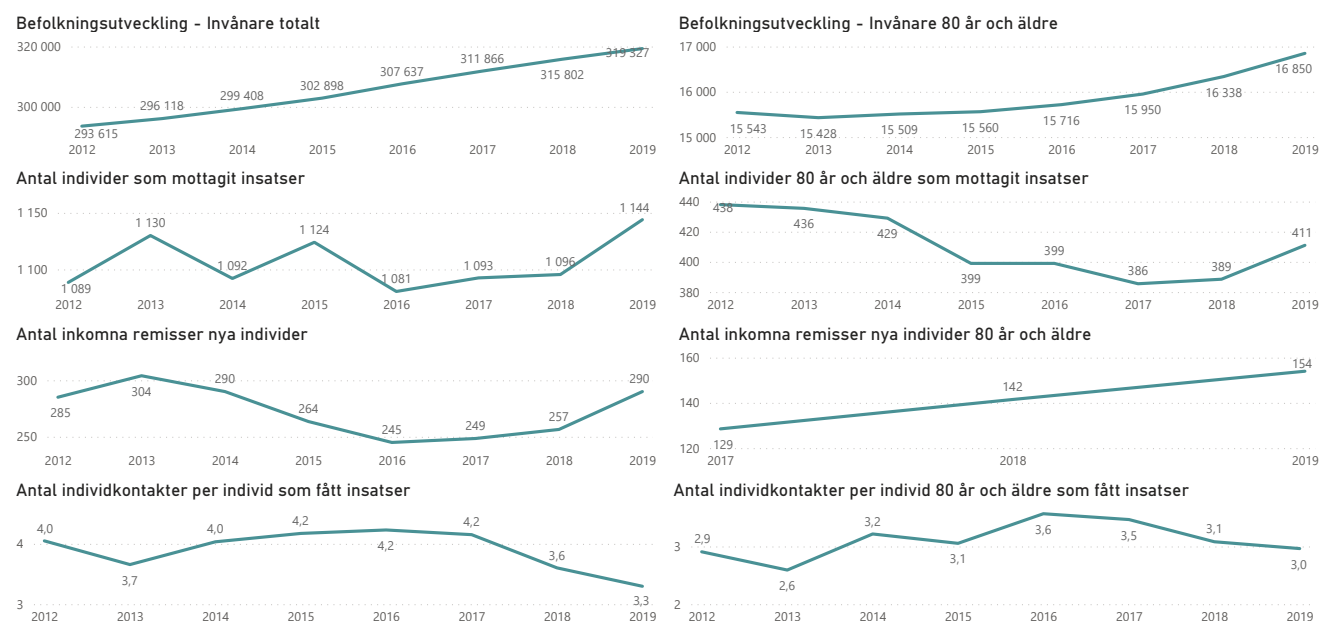
Inflödet av nya individer visar en nedåtgående trend mellan åren 2013-2016 men vänder därefter uppåt i en allt brantare kurva som följer den brantare kurvan över antal individer 80 år och äldre. Inflödet av individer 80 år och äldre ökar kontinuerligt den senaste treårsperioden.

Individkontakter (individuella besök, besök i grupp och

distanskontakter) per individ som fått insatser korrelerar med antalet individer som fått insatser. Då färre individer varit hos syncentralen har antalet individkontakter per individ ökat. En förklaringsfaktor är att då antalet individer 80 år och äldre som mottagit insatser minskar så ökar snittet för antal individkontakter då yngre individer generellt genererar fler individkontakter än äldre. Antal individkontakter per individ för individer 80 år och äldre ligger förhållandevis konstant över åren men följer trenden att då färre individer mottagit insatser har antalet insatser per individ ökat något.

Johan Arrelöv,
Seniorkonsult och gruppansvarig för
Nysam Syncentraler,
Helseplan Nysam AB

Syncentraler
Trender 2012-2019 Medianvärde (6 verksamheter)

Nytt material om synbedömning av barn med nedsatt hörsel

Två av Sveriges mest erfarna synpedagoger, Ingrid Axelsson och Annika Södergren, har på uppdrag av Nationellt kunskapscenter för dövblindfrågor tagit fram ett material för synbedömning av barn som har nedsatt hörsel.

Målgruppen är i första hand professionella inom syncentraler och Specialpedagogiska myndigheten som möter de här barnen.

I dag saknas det en regelrätt teoretisk synutbildning i Sverige. Att ersätta en erfaren synpedagog som avslutar eller går vidare i arbetslivet kan vara en näst intill omöjlig uppgift. Bristen på professionella med nödvändig kompetens inom synbedömning drabbar bland andra barn med nedsatt hörsel. Den här gruppen av barn är dessutom liten, vilket gör det ännu svårare för personal på flera av landets syncentraler att upprätthålla nödvändig kompetens inom synbedömning.

– En väl genomförd kartläggning av hur synen fungerar är mycket betydelsefull, eftersom den ger närstående till barnet en bättre förståelse för vad synens begränsningar innebär i vardagen, säger Lena Göransson, verksamhetschef på Nationellt kunskapscenter för dövblindfrågor. Kartläggningen gör det

möjligt att förstå vad syn- och hörselnedsättningen tillsammans ger för konsekvenser. Kanske börja fundera mer på taktila strategier som vi vet är energibesparande och viktiga för just de här barnens utveckling. Det har därför varit en förmån att få arbeta fram det här materialet med just Ingrid Axelsson och Annika Södergren.

Ett givande samarbete

Uppdraget från Nationellt kunskapscenter för dövblindfrågor var att ta fram ett synbedömningsmaterial som lämpar sig för barn som även har en nedsättning på hörseln. Struktur, innehåll och format har fått växa fram under arbetets gång. Ingrid och Annika har uppskattat att få lösa uppgiften tillsammans.

– Det har tagit tid att hitta sättet att omvandla den kompetens och erfarenhet vi har på området till ett lättillgängligt material. Det är svårt att sätta ord på förmågan att kombinera kunskap och magkänsla, säger Ingrid.

Synbedömningsmaterialet tar utgångspunkt i synens olika delfunktioner. Till varje synfunktion finns en enkel definition, exempel på tester och metodbeskrivningar samt exempel på hur vi kan kompensera för nedsättning av respektive synfunktion. I filmerna som kompletterar texten visar och kommenterar

Ingrid och Annika det praktiska utförandet.

– Vi har försökt att underlätta för både förberedelse och sammanfattning av synbedömningen. Det finns kartläggningsfrågor, en mall för att sammanfatta synbedömningen samt formulär och tabeller som stöd, berättar Annika.

Kunskapen behöver föras vidare

Att testa synen på barn som även har en nedsättning på sin hörsel är oerhört viktigt, eftersom syn och hörsel kompenserar varandra. Inom rehabiliteringen är det vanligt att använda strategier som tar utgångspunkt i ”det andra” sinnet. I arbetet med barn som har kombinerad syn- och hörselnedsättning eller dövblindhet fungerar det ofta bättre att ge taktila strategier ett större utrymme.

I själva testsituationen är det viktigt att säkerställa att barnet kan ta emot instruktionerna. Synpedagogen behöver känna till hur barnet använder sin hörsel samt uppmärksamma på vilket sätt barnet kommunicerar bäst. Att tala lugnt, tydligt och där barnet kan se att avläsa på bästa sätt, skapar bra förutsättningar för delaktighet. Det kan också handla om att låta en känd person, som barnet är van vid att höra, vara den som ger instruktioner, eller att ha med en

teckenspråkstolk om barnet är teckenspråkigt.

– Allra viktigast för barnet är dock vad som händer efter synbedömningen. Kunskapen behöver föras vidare och sättas i ett sammanhang tillsammans med övrig dokumentation om barnet. Det är en sak att testa ett barn, en annan sak att få personer i barnets direkta omgivning att förstå vad den nya kunskapen innebär i vardagen, säger Ingrid.

En unik bas av kunskap och erfarenhet

Ingrid Axelsson och Annika Södergren har genom sina arbetsliv fått djupa kunskaper om synbedömning. Ingrid utbildade sig ursprungligen till oftamologassistent och efter att ha startat upp den första syncentralen i Halland på 1970-talet blev hon synområdet trogen. Hon har arbetat som synpedagog på flera olika syncentraler i Stockholm och även varit del i Rehabiliteringsteamet för barn och ungdomar med förvärvade hjärnskadorna på Astrid Lindgrens barnsjukhus under en period.

Även Annika har varit synområdet trogen under sitt arbetsliv. Lockad av sjuksköterskeyrket och det mycket specifika att få jobba med ögon gick hon efter gymnasiet vidare till ögonsköterskeutbildning i Örebro. Valet

gjorde det möjligt att fokusera helt på rehabilitering och habilitering, ett arbetsfält där synen är en viktig fråga. Annika genomförde sin praktik på Syncentralen och fortbildade sig senare till synpedagog. Sedan dess har hon arbetat på Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) samt på flera olika syncentraler. De senaste tio åren har hon haft fokus på barn och ungdomar med flerfunktionsnedsättningar och är i dag anställd på Resurscenter syn inom SPSM, där hon bland annat arbetar med synbedömningar.

Annika har i dag en tjänst som även innebär kursverksamhet en del av tiden och Ingrid föreläser regelbundet. Att ha fått kombinera praktik och teori under lång tid har gett dem en synnerligen god fingertoppskänsla för barn med flerfunktionsnedsättningar. Trots det bär båda två på känslan att de har mycket kvar att lära.

– Det finns alltid nya frågor att ställa om synen, inte minst vad det är som vi inte kan mäta? Synens värld är spännande och det dyker hela tiden upp nya utmaningar att hantera, säger Annika.

Välkommet synmaterial

Det är viktigt att förstå skillnaderna på de resultat som framkommer vid en synbedömning

på syncentral och när ett barn synundersöks medicinskt på en ögonklinik. Det är svårt att sluta sig till hur barnet fungerar rent funktionellt enbart baserat på medicinska resultat. Styrkan uppstår när vi kan förena resultaten från båda undersökningarna. Inom syncentralerna finns förutsättningar att arbeta mer långsiktigt med barnen än vad ögonklinikerna kan göra.

– Vi som arbetar inom syncentralerna har fokus på hur synen fungerar. I det arbetet är siffervärden mindre viktiga. Vår förhoppning är att materialet tillsammans med filmerna ska öka förståelsen för detta. Vi uppskattar att Nationellt kunskapscenter för dövblindfrågor har uppmärksammat behovet av ett material för synbedömning och tror att det kan komma hela Synsverige till nytta, avslutar Ingrid och Annika.

Materialet finns att beställa och ladda ner på Nationellt kunskapscenter för dövblindfrågors hemsida: <https://publikationer.nkcdb.se/>

I texten (PDF-filen) hänvisas det till några olika filmer. Du kan klicka dig vidare till dem från den digitala versionen av detta material.

Eva Bökman,
Nationellt kunskapscenter för dövblindfrågor

Projekt Skola till Arbete

SRF Skåne driver ett projekt som heter Skola Till Arbete, som är finansierat av allmänna Arvsfonden. Projektet startade i mars 2020 och ska pågå i ytterligare två år. Vi driver projektet tillsammans med SRF centralt, Unga med Synnedsättning Syd och Iris Hadar.

Syftet med projektet är att vi ska skapa verktyg som ska hjälpa ungdomar med synnedsättning att ta sig in på arbetsmarknaden. Verktygen ska vara digitala och finnas på en hemsida, där ungdomarna ska få tips om hur man gör för att få ett jobb. Förutom ungdomar med Synnedsättning är tanken även att professionella, som arbetar med målgruppen, ska kunna använda verktygen för att kunna hjälpa ungdomarna de möter vidare. Många studie- och yrkesvägledare, arbetsförmedlare med flera har begränsad erfarenhet av synskadade ungdomar, och kan därför ha nytta av dessa verktyg för att få inspiration.

Jag som leder projektet heter Anna Balte. Jag är socionom och har tidigare arbetat bland annat som arbetsmarknadshandläggare inom Osby kommun. Jag har själv en synnedsättning och har varit aktiv länge i US och SRF.

Under det första projektåret har jag som projektledare lagt ner mycket tid på att ta reda på hur situationen ser ut för ungdomar

med synnedsättning idag. Jag har tillsammans med ett par andra medarbetare ringt runt till ungdomar i södra Sverige för att få en bild över hur situationen ser ut. Svaren var ungefär som vi trodde, cirka hälften av de ungdomar vi pratade med var arbetslösa. Övriga studerade eller hade arbete, några som hade ytterligare funktionsnedsättningar arbetade även på daglig verksamhet.

Vi kunde också konstatera att det var lättare för synsvaga ungdomar att få jobb än för de med grav synnedsättning, samt att det är något svårare för ungdomar med utländsk bakgrund. I slutet av året skickade jag även ut en enkät till alla ungdomar som fanns i SRF:s eller US register i hela Sverige. Den fanns i tre varianter; för ungdomar som är arbetslösa, de som studerar och de som arbetar, och tanken var att ungdomarna skulle berätta om ur deras situation ser ut och även ge sina tips på vad som behövs för att få ett arbete som ugn och synskadad.

Jag har också kartlagt hur situationen ser ut för synskadade ungdomar när de ska ut i arbetslivet, genom att intervjua synpedagoger och SIUS-konsulenter på Arbetsförmedlingen. Jag kan utifrån dessa intervjuer konstatera att Arbetsförmedlingen har ganska goda möjligheter att gå

in med stöd, men det underlättar om den synskadade ungdomarna vet vad han/hon vill.

Vi har haft ett par samtal i fokusgrupper med synskadade, både arbetssökande och dem som har arbete. Även här kan vi konstatera att det varit lättast för de synskadade som har utbildning och som vet vad de vill göra att få ett jobb. Vi fick också, från de arbetslösa som studerar på universitetet, veta ur det fungerar att studera som ung med synnedsättning. Även här finns mycket stöd att få, såsom anpassad litteratur, anteckningshjälp och alternativa examinationsformer, men det är helt upp till studenten att be om det stöd hen vill ha.

Nu under år två är tanken att vi ska arrangera digitala seminarier för ungdomar med synnedsättning, där de ska få möjlighet att få motivation och inspiration. Seminarierna kan t.ex. handla om hur man söker arbete, vilket stöd Arbetsförmedlingen kan ge och personer som kan motivera och inspirera. Vi kommer senare under året också att genomföra framtidsverkstäder med ungdomar som är på väg att sluta skolan och låta dem dela med sig av sina tankar kring vägen till arbete. Vi kommer även att försöka vägleda ungdomarna, eventuellt i samarbete med någon studie- och yrkesvägledare. Dessutom

Vad gör dom på Syncentralen i Örebro efter klockan 17.00

Jo dansar och filmar Jerusalema challenge dance

Och varför då? Jo för att bringa glädje! och vi skickar filmen till en av våra arbetskamrater som är sjukskriven i s.k. långtidssymtom efter covid-19

För många handlar dessa rader idag om att läka samhällen och att ge hopp och tro tillbaka efter ett år av oro och sorg. Våra liv är fortfarande präglade av allmänna restriktioner pga. av pandemin och ingen vet hur länge?

Fakta: Jerusalema challenge dance: Ursprunget är en gam-

mal gospelsång Jerusalem Ikhaya Lami (Jerusalem mitt hem) som fortfarande finns kvar i sydafrikanska kyrkliga sångböcker och som handlar om löftet om ett nytt Jerusalem som det beskrivs i Uppenbarelseboken 21:1.

Ewa Nielsen
Verksamhetschef
Syncentralen

>>>>

ska ett första steg tas på vägen mot att ta fram de verktyg som projektet ska utmynna i, vi kommer att spela in filmer med några unga som har arbete och so får berätta om hur deras väg har sett ut.

Om du som läser det här och jobbar professionellt med synskada-

de ungdomar har några tankar eller vill veta mer, kontakta gärna mig. Jag nås på telefon 0735-18 20 33, eller via e-post: Anna.balte@srfskane.se

Anna Balte
Projektledare

Ögonvårdspris till aniridi och livsvärldar

SRF:s ögonvårdspris gick år 2020 som brukligt till en rehabiliterare och en medicinare – docent Inger Berndtsson i Göteborg respektive professor Neil Lagali i Linköping.

I motiveringen säger SRF:s ordförande Håkan Thomsson att Neil Lagali ”med kompetens, engagemang och ödmjukhet har [...] lyckats sätta fokus på sällsynta ögonsjukdomar och lägga grunden för framtida landvinningar som kommer att få stor betydelse för kommande generationer”. Vad betyder då det?

– Framför allt gäller det aniridi, säger Neil Lagali. Jag forskar kring det men leder också ett europeiskt nätverk som syftar till att samla experter, forskare, läkare och patientorganisationer så att vi tillsammans kan förbättra sjukvård, forskning och förutsättningar för dem som lever med aniridi.

– Exempelvis har det varit ett önskemål från patientorganisationer att titta närmare på livssituationen för dem som har aniridi och deras anhöriga. De upplever att sjukvården inte känner till att de måste kämpa med en rad sociala och praktiska problem. Vad vi gör är att samla svar från aniridipatienter i hela Europa för att berätta om detta.

– Men vi är ju i grunden medicinforskare och har identi-

Neil Lagali undersöker ett barn med aniridi med mikroskop.

fierat flera möjliga terapier.

– Aniridi är ursprungligen en genetisk mutation; följaktligen syftar vi till genterapi. Vi tittar nu på hur det kan fungera i cellmodeller i avsikt att i framtiden ta fram nya mediciner. Aniridi är ju sällsynt och det är svårt att hitta andra som forskar på det, därav det här europeiska nätverket.

Priset till Inger Berndtsson

motiverar Håkan Thomsson med att hon har ”lyft fram att rehabilitering måste utgå från individens egna erfarenheter när olika insatser formas. Rehabilitering kan aldrig bli lika för alla som förlorar synen. Hon

har tydliggjort viktiga processer kring synskadans konsekvenser.” Inger Berndtsson förklarar närmare:

– Jag har arbetat med hur en synnedsättning inte bara förändrar ögonen utan hela ens livsvärld. Kropp och medvetande är sammanflätade liksom liv och värld. När den egna kroppen förändras så ändras även världen. Det blir en förändring som berör hela en existens.

– Rehabilitering handlar för mig om att personen måste lära sig hantera den förändrade kroppen, där det existentiella är särskilt viktigt i början av processen. Men man måste även lära sig varsebli sin värld på

ett nytt sätt – där relationerna till andra människor, det vardagliga livet osv. får en helt ny utgångspunkt. Man måste lära sig lyssna, använda ekolokalisering, använda händerna och allmänt lära sig utföra saker på ett nytt sätt. Hur man vill forma sitt nya liv beror ofta på vem man är, ens livssituation och ens sociala sammanhang.

– Även om diagnosen är densamma framträder en synnedsättning olika för olika människor beroende på vilken livssituation hon har. Vi pratar ibland i termer av helhetssyn, det här är ett sätt att förklara och finna ord och teorier för vad det handlar om. Själv har jag använt mig av livsvärldsfenomenologi som just betonar hur människa och värld är sammanlänkade.

– Inom rehabilitering menar jag att vi måste ta hänsyn till

personens hela livssituation och vad personen har möjlighet att lära sig och vill lära sig. Ibland kan man behöva leta orsaker till att man inte kommer igång med ett lärande eller att hjälpmedel inte används, det kan vara existentiella eller sociala aspekter som spelar in. Personen måste själv ha en önskan om förändring, men det är också viktigt att träffa andra för att få en idé om vad som kan vara möjligt. Inledningsvis är det alltså oerhört viktigt att träffa andra med liknande erfarenheter för att sedan komma igång med ett eget handlande i det dagliga livet.

JW

Att arbeta med personer med synnedsättning handlar om att försöka se världen som den ter sig för den personen, jämförbart med att sätta sig på den andres stol, säger Inger Berndtsson

Dags att söka till Masterprogrammet

Masterprogrammet i synrehabilitering riktar sig till pedagoger, hälsovårdspersonal och optiker i hela Norden, både nyutbildade och personer med lång erfarenhet. Mycket av arbetet kan utföras på den egna arbetsplatsen.

Kursen har fyra fördjupningar:

- optimetrisk rehabilitering,
- mobilitet, orientering och förflyttning
- synrehab efter stroke
- universell design.

Fokus ligger på integration av praktik och teori och på tvärfackligt samarbete. Kursen arrangeras av Universitetet i Sørøst-Norge och samarbetar med norska synrehabinstitutioner samt med flera svenska syncentraler och Göteborgs universitet.

Kursen går på deltid (120 poäng på fyra år) och är utan avgift. Träffarna äger rum i Kongsberg. Mer information finns på <https://www.usn.no/studier/finn-studier/master-i-synspedagogikk-og-synsrehabilitering/> där också anmälningsblankett finns.

Sista anmälningsdag till den kurs som börjar i höst är 15 april.

SPSM:s idrottshelg i Eskilstuna – från uppvisning till skarpt läge på en vecka!

Ett bra tillfälle att träffa målgruppen blev i samband med SPSM:s idrottshelg i Munktel-larenan, Eskilstuna. Vi tog tidigt under 2020 kontakt med SPSM och Resurscenter Syn i Stockholm för att fråga om möjligheten att vara med och visa upp lite kartläsning/orientering som en frivillig prova-på-aktivitet under deras idrottshelg i Eskilstuna. Här samlas i vanliga fall ett hundratal ungdomar för att prova på alla möjliga idrotter i Munktel-larenan med omnejd. På grund av den rådande situationen i landet var det den här gången drygt 50 ungdomar som deltog.

Snabba ryck

Veckan innan lägret fick vi dock förfrågan om att ta över dykningens alla pass eftersom de pga situationen valde att inte komma. Vi fick istället för ett kortare prova-på-pass under lördag eftermiddag nu sex st pass a´ 1 timme och 20 minuter under lördag och söndag till vårt förfogande.

Vi förberedde det hela några dagar innan genom att rita en karta i bågskyttehallen, som vi blivit tilldelade. Vi byggde sedan på plats upp en terräng med föremål från hallen som de sedan fick orientera sig i. Varje pass inleddes med kortare praktisk teori för att få förståelse för hur mycket de visste om kartor och för att förmedla det viktiga

Deltagare orienterar med VägVisar-karta

”passa kartan-begreppet”. Som avslutning fick de sedan en ny karta med en stor kontrollring på (se bild på karta nedan) och då börjar vi närma oss idrotten orientering. Det var deras uppgift att hitta dit och där låg en inplastad chokladboll som ”pris”. Ett tjugotal ungdomar deltog hos oss och vi fick mycket positiv respons från både deltagare och medföljande föräldrar och enligt de ansvariga ledarna från SPSM var det flera som svarade orientering på frågan om vad som var roligast under helgen!

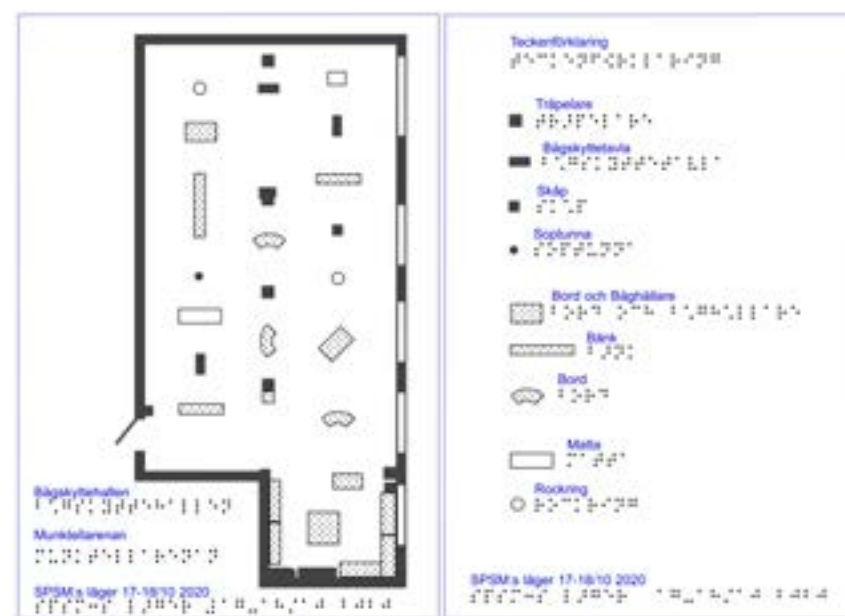
Microsoft Soundscape

Till iPhone (ja tyvärr än så länge bara iPhone) finns en gratisapp som heter Microsoft Soundscape. Det är en app där man lägger in ljudfyror som bygger upp en 3D-ljudkarta.

Efter att ha skrivit in en adress och aktiverat den som ljudfyr hör man en klar och tydlig bjällra när man riktar telefonen i rätt riktning. Om man enligt det klara ljudet skall gå rakt fram men stöter på hinder i form av t ex ett hus tar man vänster eller höger runt huset/kvarteret och då hör man ett lite ljusare ljud i örat på den sidan man skall

svänga till så snart tillfälle ges. När man sedan återigen går i rätt riktning återkommer det höga klara ljudet av bjällran igen. Om man vänder sig åt helt fel håll hör man ett dovt ljud som sedan tystnar och när man sedan vänder sig rätt får man åter en bekräftelse i form av den tydliga bjällran om i vilken riktning man ska gå. Ut å prova! I nästa nummer blir det en liten text om hur vi börjar närma oss själva idrotten orientering för personer med synnedsättning och vilka tankar vi har på hur den skall utformas.

Tomas Yngström
projekt VägVisaren

Karta som visar bågskyttehallen i Munktel-larenan, Eskilstuna

Nya resursgrupper på Nkcdb

Att ha nedsatt funktion på både syn och hörsel är utmanande, för de som drabbas och för omgivningen. Nationellt kunskapscenter för dövblindfrågor (Nkcdb) har till uppgift att samla, utveckla och sprida användbar kunskap om dövblindhet. För mer information om vad vi gör på Nkcdb besök vår hemsida www.nkcdb.se och följ oss på Facebook.

Med utgångspunkt från vår aktuella kartläggning, ”Habilitering och rehabilitering för personer med dövblindhet – hur den är organiserad och vilka insatser som erbjuds i Sveriges regioner”, håller vi nu på att förändra vårt arbetssätt inom Nkcdb. Kartläggningen är genomförd av Anita Dath och finns att beställa och ladda ner från vår hemsida:

<https://publikationer.nkcdb.se/>
Tanken är att bygga upp ett bättre stöd inom de områden som regionerna har prioriterat att de främst behöver stöd inom. Under våren bildar vi därför resursgrupper kring kommunikation och socialkurativa frågor. Vi ser stora fördelar med att medarbetare på Nkcdb delar sin tjänst med antingen egen forskning eller genom att fortsätta arbeta individinriktat i en verksamhet. De nya resursgrupperna består därför både av egen personal och av personal som har sin ena fot ute i någon av regionernas verksamheter.

Som ni säkert vet har vi redan en resursgrupp för teknik och hjälpmedel och professor Claes Möller är sakkunnig hos oss i medicinska frågor som rör

dövblindhet. Senare under våren kommer vi också att skapa en resurs kring psykologiska frågor.

Våra resurser är ett stöd för alla er som i ert arbete möte barn, vuxna och äldre med dövblindhet. Vi kan bland annat ge råd, handledning och utbildning, tipsa om metoder och material och lotsa vidare till fördjupade kunskaper. Om du har några frågor eller vill veta mer om dövblindhet är du alltid välkommen att kontakta oss.

Jag vill också passa på att slå ett slag för vår ”Temadag om dövblindhet för synrehabiliterare” den 4 november. Håll utkik på hemsidan!

Lena Göransson
verksamhetschef för Nkcdb

Hur kan det visuella bli taktilt?

Textilslöjdlärare som undervisar en elev med blindhet upplever att den största utmaningen är att anpassa de visuella delarna i slöjddämnet i grundskolan. Det kan handla om hur eleven kan skapa nya idéer, tolka föremåls estetiska uttryck samt lära sig olika metoder och tekniker i ämnet. I mitt arbete som rådgivare vid Resurscenter syn på Specialpedagogiska skolmyndigheten upplever jag att textilslöjdlärare har ett stort fokus på att samla på sig uppgifter och tekniker som passar för en elev med blindhet men det är minst lika viktigt att fokusera på planeringen av instruktionen. Specialtekniker är inte så speciella i slutändan och kan även passa de seende eleverna i gruppen.

Vid taktila instruktioner är det viktigt att eleven får tillgång till själva rörelsen vid utförandet av tekniken och det sker ofta med hjälp av kroppskontakt. Läraren behöver här vara uppmärksam på sin egen hands temperatur, tryck och hastighet samt hur eleven svarar på själva kroppsberöringen. Elever som upplever att det är obekvämt att röra okänt material kan stötts genom att läraren lägger sin hand under elevens hand och sakta sedan roterar handen så att eleven på så sätt får kontakt med objektet.

Jag valde att i min examensupp-

sats vid speciallärarprogrammet intervjua slöjdlärare om deras perspektiv på arbetet med en elev med blindhet.

I studien framkom att samtliga slöjdlärare utförde taktila instruktioner genom att hålla i elevens händer. Moduleringen av själva instruktionen eller rörelsen skedde i stunden och planerades inte på samma sätt som uppgiften och tekniken. Det är inte alltid självklart att eleven uppskattar att läraren håller i elevens händer, vilket också framkom i studien och anledningen var att eleven ville vara som alla andra. Vad det gäller syntolkning fanns det en variation i hur den utfördes och beskrevs av deltagarna som att de var mera berättande, inte pekade och pratade mera tydligt.

Här upplever jag att det finns ett utvecklingsområde i min verksamhet i min rådgivning att ge verktyg till slöjdlärare hur de kan arbeta med syntolkning i slöjdsalen, vilket också gynnar elever med andra funktionsnedsättningar samt är språkutvecklande. Att låta eleverna läsa på om ett nytt ämne innan en introduktion för att sedan starta upp första lektionen med en diskussion kan vidga elevens perspektiv tillsammans med andra elever.

Utifrån lärarnas beskrivningar så framkom att de i sitt förhållningssätt hade ett stort fokus

på instruktioner och tekniker men upplevde att det var en utmaning att stimulera elevens tänkande samt att få eleven att nå en avancerad nivå. På skolor i studien där resursen till eleven samt läraren hade tydliga roller i slöjdsalen och där det fanns en god kommunikation låg ett större fokus på elevens inläring istället för produkten, vilket var gynnsamt för elevens utveckling. Sambedömning, kollegialt lärande och god kommunikation med eleven kan ge läraren ytterligare information om utmaningar och möjligheter för att utveckla undervisningen och göra den tillgänglig för eleven med blindhet.

Ulrika Staffans
Specialpedagogiska Skolmyndigheten

Resurspersonen i fokus

Alla elever är unika och har individuella behov. Enligt skollagen (Skoll 2010:800), 1 kap. 3 § har varje skola som uppdrag att tillgodose dessa.

Några av de elever som behöver extra stöttning och stöd är eleverna som läser punktskrift. Dessa elever har ofta en så pass svår synnedsättning att de inte bara behöver hjälp i skolarbetet utan även under andra delar av skoldagen. Det kan utöver hjälp med skolarbetet handla om att få stöttning i att hitta till klassrummen eller att bli en accepterad och respekterad klasskompis. Detta stöd kommer oftast i form av en resursperson som har som uppdrag att anpassa och överbrygga de svårigheter i skolmiljön som uppkommer i och med synnedsättningen.

Vem som får denna roll kommer att påverka kvaliteten av det stöd som eleven får och därmed även vilken möjlighet till självständighet eleven har.

Att ha resurspersonens i fokus, när jag som avslutande del på speciallärarprogrammet med inriktning syn skulle skriva ett självständigt arbete, var ett enkelt val. Gruppen av punktskriftsläsande elever är begränsad och utspridd i Sverige. Det leder till att alla resurspersoner i stor utsträckning arbetar på eget håll att försöka anpassa och stötta sina elever. Genom att

samla kunskap och erfarenheter från de som kan mest i området, rådgivare på Specialpedagogiska skolmyndigheten resurscenter syn, hoppades jag dessutom kunna samla ihop och bidra med förhållningssätt i arbetet som resursperson men även för framtida rekryteringar av resurspersoner till punktskriftsläsande elever. Detta mynnade ut i en kvalitativ intervjustudie där jag intervjuade sju av rådgivarna som arbetar på SPSMs resurscenter syn.

Syftet med arbetet blev därför att utkristallisera vad resurspersonen har för roll för den punktskriftsläsande eleven samt vilka framgångsfaktorer som rådgivarna kunde se hos resurspersonen för att kunna utföra ett gott arbete gentemot den punktskriftsläsande eleven

Tidigare forskning kring resurspersoner

Den tidigare forskning som finns kring resurspersoner kopplade till punktskriftsläsande elever är begränsad. I de studier som ansågs relevanta berörs det stöd som eleven får av sin resursperson, vilka förväntningar som finns på denne samt resurspersonens brist på och behov av utbildning eller fortbildning. Utöver detta framkom även viktiga aspekter i resurspersonens roll i förhållande till eleven, både dennes sociala

funktion men även hur eleven upplever det generella stöd som ges i skolan. Det fanns dock en genomgående otydlighet i artiklarna vad en resursperson har för uppdrag och roll under elevens skoldag. Då flera artiklar var baserade på andra skolsystem än det svenska så fick dessa resultat läsas och tolkas med försiktighet i anslutning till denna studie. Skolsystem är uppbyggda på olika sätt och därmed blir också behoven hos elever och personal i de olika länderna svåra att jämföra.

Resurspersonens roll

Utifrån bearbetningen av de intervjuer som genomfördes med rådgivarna så framkom tre tydliga teman gällande resurspersonens roll. Dels återfanns resurspersonen på ett organisatoriskt plan där arbetet handlade om att hantera personal, lärare och skolledning. Utöver det förväntades resurspersonen även hantera externa kontakter kopplade till eleven. Rollen i detta tema blev en slags koordinator och spindeln i nätet för alla kontakter kring eleven. Detta tema valde jag att kalla ”i skolororganisationen. Vidare återfanns ett tema, ”i mellanrummen”, rörande resurspersonens roll i elevens sociala samvaro i skolan. Det handlade om tiden mellan lektioner, innan och efter skoldagen. Där återfanns

en ledsagande, syntolkande och praktiskt stöttande roll. Det mest omfattande temat var dock det som rörde resurspersonens arbete under lektionstid, det valde jag att namnge ”på lektionen”. Då förväntades resurspersonen både vara assistent till eleven genom att underlätta och serva eleven men samtidigt stötta eleven socialt genom att syntolka det sociala spelet i klassrummet.

De rådgivare som arbetar med praktiska och estetiska ämnen lyfte även fram resurspersonens kroppsliga roll i klassrummet, att vara elevens ögon eller händer i skolarbetet. Utöver detta lyfte samtliga rådgivare fram en förväntan på resurspersonen att kunna lösa tekniska bekymmer som kan dyka upp kring elevens tekniska hjälpmedel och dator.

Framgångsfaktorer hos resurspersonen

De framgångsfaktorer som rådgivarna på SPSM resurscentrum syn lyfte fram kunde delas in i två större teman, kunskaper och egenskaper. Egenskaper syftar till de personligt kopplade förmågor som en resursperson förväntas besitta. Rådgivarna lyfte fram att ett professionellt förhållningssätt var av stor vikt. Det förtydligades genom att resurspersonen skulle bära de ”pedagogiska glasögonen” i verksamheten och se till elevens kunskapsutveckling främst. Det var även viktigt, för resurspersonen, att inte bli ”extramamma” till eleven utan förhålla sig professionellt i relationen.

Rådgivarna lyfte även fram

en metodisk och organisatorisk förmåga som framgångsrik egenskap. Det var framförallt viktigt i samspelet med lärare och att skapa en god struktur i anpassningarna kring den punktskriftsläsande eleven. En annan viktig egenskap som lyftes fram var finkänsligheten i arbetet kring eleven. Det är framförallt kopplat till den socialt stöttande roll som resurspersonen har i elevens skolvardag. Då är det viktigt att låta eleven utforska det sociala spelet i så stor grad av självständighet som möjligt men samtidigt finnas till hands om situationens tillgänglighet blir för begränsad eller svår. Resurspersonen behöver även vara anpassningsbar genom att ha ett intresse för utveckling och nya idéer kring arbetet med eleven.

Utöver detta förväntas även resurspersonen vara orädd i flera olika avseenden. Dels handlar det om samspelet med andra professioner och inte minst lärare. Resurspersonen behöver vaka över elevens bästa i alla situationer och får då inte dra sig från att markera när anpassningar inte sker som de förväntas göra. Resurspersonen behöver även vara orädd för de tekniska hjälpmedlen, det kan handla om att våga testa att lösa ett problem på egen hand. Detta belyste rådgivarna lite extra då den punktskriftsläsande eleven är beroende av sina digitala enheter och tekniska hjälpmedel på ett annat sätt än de seende eleverna. En annan egenskap som lyftes fram var kreativiteten hos resurspersonen. Genom att hitta på nya lösningar, arbeta

med nya material och ta hitta vägar runt problem kan den punktskriftsläsande elevens skolsituation stärkas.

I det andra temat, kunskaper, ingår de framgångsfaktorer som kan förvärvas genom utbildning, kurser eller erfarenhet. Gällande utbildning så lyfter rådgivarna fram akademiska utbildningar inom ett särskilt ämne men även pedagogiska utbildningar såsom lärarutbildning eller i vissa fall även speciallärarutbildning. Det lyfts även ett behov av kurser med fokus på synnedsättning. För att kunna hantera elevens tekniska hjälpmedel anses även resurspersonen behöva besitta tekniska kunskaper för att stötta i mapphantering och kortkommandon. Vissa praktiska kunskaper lyftes fram som nödvändiga, då framförallt i de praktiska och estetiska ämnena. För att kunna hjälpa en elev i praktiska moment så måste resurspersonen kunna genomföra momentet själv, exempelvis att sticka eller steka köttbullar. För att kunna stötta eleven på bästa sätt behöver resurspersonen även besitta språkliga kunskaper. Det handlar framförallt om möjligheten att syntolka begripligt och stötta eleven i skolarbetet. Rådgivarna lyfte även att det är en fördel om resurspersonen även kan andra språk som eleven behärskar, detta för att ge ett ännu bredare språkligt stöd.

Framgångsfaktorens påverkan på resurspersonens roller

De kopplingar mellan resurspersonens roll och vilka fram-

gångsfaktorer som lyftes fram var framförallt att egenskaper var av vikt i alla de teman som återfanns under resurspersonens roll.

I skolorganisationen handlade det framförallt att vara orädd och styrka sin funktion gentemot andra professioner med annat fokus än den punktskriftsläsande eleven. Egenskaper hos resurspersonen var även av vikt i mellanrummen, på rasterna, innan och efter skolan. Då förväntades resurspersonen agera finkänsligt och hjälpa eleven att på ett självständigt sätt navigera i det sociala samspelet.

På lektionen så handlade det om att vara professionell, det vill säga ha fokus på skolarbetet och våga pusha eleven till att lyckas. Där förväntas också resurspersonen vara kreativ och hitta lösningar för enskilda moment som är svåra att genomföra med avsaknad av syn samt att med kort varsel vara anpassningsbar gentemot den undervisande läraren.

Gällande de kunskaper som rådgivarna lyfte fram, var det framförallt i samband med lektionssituationen som det fanns ett samband. Både tekniska kunskaper och ämneskunskaper återfanns i direkt anslutning till skolarbete eller specifika moment. De språkliga kunskaperna handlade, utifrån intervjuerna, framförallt om en stöttning till begreppslig förståelse i klassrummet.

Diskussion

Betyder det då att de personliga egenskaperna är viktigare än de

förvärvade kunskaperna? Inte nödvändigtvis. För att knyta an till de inledande raderna så är varje elev unik och har därav unika behov. På liknande sätt behöver vi tänka kring resurspersonen kopplad till den punktskriftsläsande eleven. Det går alltså inte att, likt ett recept, plocka ihop den ultimata resurspersonen.

Istället behöver vi se egenskaper och kunskaper som två olika parametrar som vi kan justera utefter elevens behov och situation. Ser skolan att en elev klarar sig självständigt i skolarbetet men har svårt att hänga med i det sociala spelet på rasterna så kan skolan rekrytera en resursperson som har egenskaper som gynnar självständigheten på ett finkänsligt sätt hos eleven. Behöver eleven istället stöd i skolarbetet så blir resurspersonens kunskaper av större betydelse vid rekrytering.

Implikationer

Denna studie kan förhoppningsvis stödja huvudmän vid framtida rekryteringar av resurspersoner till punktskriftsläsande elever. Kanske kan den även stärka de redan aktiva resurspersonerna deras dagliga arbete. Detta genom att visa på att alla elever har olika behov och att rollen inte endast kan utföras utifrån pedagogisk utbildning eller specifika egenskaper.

Dessutom hoppas jag att den kan tillföra Specialpedagogiska skolmyndigheten en samlad bild över vad deras rådgivares erfarenheter och tankar kring resurspersonens roll och vad

som krävs för att genomföra ett gott arbetet med en punktskriftsläsande elev.

Charlotte Norman,
speciallärare Botkyrka kommun,

Självständigt arbete 15 hp.
Speciallärarprogrammet specialisering syn (90 hp)
Vårterminen 2020.

Kallelse till Årsmöte FFS

Alla medlemmar hälsas välkomna till årsmötet i Föreningen för synrehabilitering.

Hinni Hreinsson, IT-pedagog, inleder med föreläsning om ”Nytt inom IT för personer med synnedsättning/blindhet”

Därefter drar årsmötet igång klockan 17.

Datum: 20 april 2021

Tid: 16-17:45.

Plats: Digitalt Forum – Zoom. Anmälan: kansli@ffss.se senast 16 april. Efter anmälan erhåller du en länk till mötet.

Handlingar till årsmötet finns på hemsidan senast två veckor innan mötet.

Årets FFSare.

Det är dags att skicka in nomineringar till Årets FFSare.

Känner du någon som på ett engagerat sätt bidragit till att utveckla habilitering/rehabilitering för personer med synnedsättning,

Skicka in din nominering till kansli@ffss.se

Stipendier

Kom ihåg att du som medlem kan söka stipendier för konferenser, kurser och utbildningar inom synområdet. Oavsett om dessa är på plats eller om de är digitala.

Gå in på hemsidan och ansök.

Medlemsavgift

Medlemsavgiften för 2021 är det dags att betala, håll utkik i mailen, och kom ihåg att kolla i skräpposten ifall den hamnat där. Fakturan skickas från Contrado. Du som inte är medlem vill bli, gå gärna in på hemsidan ffss.se och anmäl dig.

Seminarie dagar via zoom

I november höll FFS i samarbete med Forum Vision tre halvdagars seminariedagar via Zoom.

Vi tar gärna emot feedback på dessa och även önskemål om kommande digitala seminarier, maila i så fall till kansli@ffss.se I april och maj kommer medlemmar erbjudas nya digitala seminarier, mer information kommer på hemsidan och Facebook.

14 april klockan 13.00 – 15.00 och den 4 maj klockan 13.00 – 15.00

Den internationella konferensen om orientering och förflyttning ges digitalt från Göteborg i april. Missa inte möjligheten att ta del av muntliga presentationer, poster och workshops online. Flera ledande forskare inom området deltar med keynote föreläsningar. Du erbjuds också ta del i digital utställning.

Konferensen ges fredag–söndag och det kommer även att finnas möjlighet att lyssna på inslag i efterhand. Info om konferenskostnad för ordinarie deltagare och studerande, samt övrig aktuell info finns på konferensens hemsida.

Varmt välkomna att anmäla er till <https://www.gu.se/en/education-special-education/our-research/imc17-international-mobility-conference>

Till minne av Ulla Nilsson

När budet når oss att Ulla Nilsson vid 87 års ålder lämnat oss infinner sig många minnen och den där känslan av att man skulle vilja sagt mer och hållit kontakten bättre.

Ulla var föreståndare och synpedagog vid syncentralen i Linköping från 1975 (efter flera år som lärare i grundskolan) och arbetade där tillsammans med optikerna Hans Lind och Bertil Lagell samt Lennart Sjöbom som mobilitylärare. Det var ett aktivt team och egentligen visste vi inte om att hon samlade statistik i en studie som ledde till hennes avhandling 1990. Hon blev då den första att bli promoverad till medicindoktor efter en synpedagogutbildning och aktivt arbete med synrehabilitering. 10 år senare kunde Örjan Bäckman i sin avhandling stärka och bekräfta Ullas slutsatser.

1975 gav vi ut boken ”Synträning med Optik” på svenska efter flera års samarbete mellan verksamheterna i Skåne och Uppsala. På den tiden kunde en populärvetenskaplig bok vara vägledande, men det var Ulla Nilsson som såg till att metoderna blev vetenskapligt bekräftade.

Vårt personliga samarbete med Ulla började med att Krister

Ulla Nilsson 1997

Inde deltog i arbetet med de första patienterna vid uppstarten av syncentralen i Linköping 1975 och att Örjan Bäckman från 1976 kunde använda Linköping som en av de bästa och mest populära praktikplatserna från synpedagogutbildningen vid dåvarande Lärarhögskolan i Stockholm. 1976 kom också utredningen om ”Synhjälpcentraler”, där Ullas man och professorn i oftalmologi Sven Erik Nilsson var mycket drivande. Vid den här tiden hade också Föreningen För Synrehabilitering sitt första konstituerande möte i Linköping.

Ulla Nilsson var pedagog i hela sin person och med sin bakgrund som lärare. Hon uppmuntrade, uppmanade och uppfordrade hon personer som inte hade makulafunktion att

använda sin PRL Preferred Retinal Locus) eller Bästa NäthinnePlatsen. I sin avhandling kallar hon en sådan plats som tränats upp för TRL, Trained Retinal Locus. Hon visade också i film SLO hur texten passerade denna plats på näthinan i realtid. Men det krävdes att man som Ulla kunde motivera och träna sina patienter. Vid en kurs för landets alla ögonklinikchefer 1981 kunde Ulla och ögonläkare Klas-Olav Skoog visa hur det kunde gå till med konkreta patientfall. Det var i den kontakten, med en 90-årig patient med centrala bortfall och god läsförmåga excentriskt, som klinikcheferna åkte hem till sina ögonkliniker och hävdade, att en sådan syncentral måste vi också ha. Den 90-åriga damen fällde en replik, som blivit klassisk: ”På ögonklinikalen talade man om mina svårigheter, men på syncentralen talade man om mina möjligheter!”

Krister Inde
Örjan Bäckman

Kalender

2021

22-25 april

**17th International Mobility
Conference, IMC 17,**

Göteborg

Digital

www.ips.gu.se/imc17

29-30 apr

Tactile Reading, Oslo

Digital.

<https://www.statped.no/tactile-reading2021>

28-30 juni

**WBU-ICEVI General Assem-
bly, Madrid**

Digital

<http://icevi.org>

<https://www.worldblindness-summit.com/en>

30 sept – 1 okt

LVI-dagarna, Växjö

<https://lvi.se/a/lvi-dagarna-2021-save-the-date>

2022

Maj

10th Conference, ICEVI

Europe, Jerusalem

<http://icevi.org>

7-9 sept

**Nordisk kongress synpedago-
gik/FFS, Billund DK**

www.nordisksynkongress.com

Ett program som du själv kan komplettera finns på www.ffss.se/konferenser

Ett internationellt ögonhälsoprogram finns på <https://www.conferenceseries.com/eye-health.php>